

Liikennejärjestelmän kehittämisen kärkitehtävät

Seudun liikennejärjestelmän kehittämisen kärkitehtävät on määritelty priorisoimalla seudun kehittymisen kannalta keskeisiä osa-alueita. Kärkitehtävät käynnistetään esitetyistä kehittämistoimenpiteistä ensimmäisenä. Kärkitehtävien ohjelmoinnit ja toteutukset on vastuutettu ja niiden toteutumista seurataan seudun liikennejärjestelmätyöryhmän kokouksissa järjestelmällisesti.

1. Seudullisen liikennejärjestelmätyön käynnistäminen ja päätöksentekijöiden sitouttaminen

2. Kuntakeskusten välisten keskeisimpien joukkoliikenne- ja tieyhteyksien kehittäminen

3. Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden parantaminen seudulle laadittavan yhteisen liikenneturvallisuussuunnitelman pohjalta

4. Aluelogistiikan ja logistiikkayhteistyön kehittäminen

5. Kuntien eri hallintokuntien kuljetusten yhdistäminen

6. Pientiestön hoidon ja ylläpidon kohdentaminen, haja-asutusalueen julkisen liikenteen kehittäminen kutsujoukkoliikenteenä kyytitakuuajattelun pohjalta sekä haja-asutusalueen tietoliikenneyhteyksien kehittäminen

7. Valtatien 5 ja Savonradan välin Iisalmi-Kuopio suunnitelmien ajantasaistaminen

8. Yhteistyön ja tiedonvälityksen kehittäminen seututason ja valtakunnallisten viranomaisten välillä

Lisäksi esitetään edistettäväksi yhteisesti seudun saavutettavuuden kannalta keskeisiä hankkeita, mm. valtatie 5 ja Savonradan kehittämistä välillä Kuopio-Iisalmi-Kajaani, Savonradan nopeiden junayhteyksien kehittämistä, Iisalmen kolmioraidehanketta sekä poikittaisia valta- ja kantatie- sekä raideyhteyksiä.

Yhteyshenkilöt:

Iisalmen kaupunki, Juhani Räisänen, p. 0400 578 753, juhani.raisanen@iisalmi.fi

Pohjois-Savon ely-keskus, Mika Savolainen p. 040 542 2852, mika.j.savolainen@ely-keskus.fi

Sito-Kuopio Oy, Petri Launonen p. 020 747 6744, petri.launonen@sito.fi

Ylä-Savon seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma

Tiivistelmä

Ylä-Savon seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma on laadittu Iisalmen ja Kiuruveden kaupunkien sekä Vieremän, Sonkajärven, Varpaisjärven, Lapinlahden, Keiteleen, Pielaveden ja Rautavaaran kuntien alueelle. Suunnitelman laatimista on ohjannut tavoite tukea liikennejärjestelmän kehittämisen keinoin seudun elinkeinoelämän kehittymistä ja kilpailukykyä, ihmisten arjen liikkumista sekä tätä kautta koko seudun kehittymistä.

Suunnitelmassa on esitetty seudun liikennejärjestelmän kehittämisen lähtökohdat ja tavoitteet sekä kehittämislinjaukset. Kehittämislinjaukset on muodostettu tavoitteellisiksi, mutta realistisiksi. Rahoitusresursien niukkuus on edellyttänyt yli kulkumuotojen tapahtuvaa priorisointia ja eri kulkumuotojen työnjaon selkeyttämistä. Oman haasteensa kehittämiseksi ovat tuoneet myös ilmastonmuutoksen hillinnän asettamat vaatimukset. Kehittämisen painopisteet on tiivistetty viiteen keskeiseen osa-alueeseen:

Taajamissa tehtävien arjen matkojen osalta kohdistuvat kehittämistoimenpiteet erityisesti taajamien ja lähiliikkuksympäristöjen liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden parantamiseen, kevyen ja joukkoliikenteen käytön edistämiseen sekä lasten ja nuorten, ikääntyneiden sekä toimimis- ja liikkumisesteisten itsenäisten liikkumismahdollisuuksien tukemiseen.

Haja-asutusalueella tapahtuvan liikkumisen ja kuljetusten osalta kohdistuvat merkittävimmät toimenpiteet palvelujen saavutettavuuden parantamiseen, pientiestön kunnon, hoidon ja ylläpidon turvaamiseen ja kehittämiseen, päällystetyn vähäliikenteisen tieverkon kunnon kehittämiseen, julkisen liikenteen kehittämiseen uudentyypisillä ratkaisuin sekä kuljetusten yhdistelyn käynnistämiseen.

Seudun elinkeinoelämän logististen järjestelmien osalta kohdistuvat toimenpiteet erityisesti aluelogistiikan ja alueellisen logistiikkayhteistyön kehittämiseen,

terminaaliverkoston parantamiseen, kuntien hankintayhteistyön kehittämiseen, taajamakeskustoissa tapahtuvien kuljetusten sujuvuuden varmistamiseen sekä päätteiden ja -ratojen kehittämiseen.

Alueen saavutettavuuden osalta on kehittämistoimenpiteet jaettu sisäisen ja ulkoisen saavutettavuuden parantamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Sisäisen saavutettavuuden osalta kohdistuvat kehittämistoimenpiteet erityisesti kuntakeskusten välisten pendelöinti- ja opiskeluliikenteen kannalta tärkeimpien joukkoliikenneyhteyksien kehittämiseen sekä keskeisten tieyhteyksien parantamiseen. Ulkoisen saavutettavuuden parantaminen perustuu suurelta osin seututasoa laajempiin päätöksiin. Tarvetta on mm. valtatie 5 ja Savonradan sekä poikittaisten tie- ja ratayhteyksien kehittämiseen sekä joukkoliikenteen, mm. Savonradan nopeiden junayhteyksien kehittämiseen.

Seudullisen liikennejärjestelmätyn osalta kohdistuvat toimenpiteet erityisesti seudullisen liikennejärjestelmätyn käynnistämiseen, liikenteen eri osa-alueita koskevan yhteistyön parantamiseen, maankäytön ja liikenteen suunnittelun yhteensovittamiseen sekä päätöksentekijöiden sitouttamiseen.

Seudun liikennejärjestelmän kehittämisen kärkitehtävät on määritelty priorisoimalla seudun kehittämisen kannalta keskeisiä osa-alueita. Kärkitehtäviksi on määritelty yhteistyön kehittämisen ohella kuntakeskusten välisten joukkoliikenne- ja tieyhteyksien kehittäminen, liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden parantaminen seudulle laadittavan yhteisen liikenneturvallisuussuunnitelman pohjalta, aluelogistiikan sekä logistiikkayhteistyön kehittäminen, eri hallintokuntien henkilökuljetusten yhdistäminen, pientiestön hoidon ja ylläpidon kohdentaminen sekä haja-asutusalueen liikennepalvelujen kehittäminen. Lisäksi esitetään valtatie 5 ja Savonradan välin Iisalmi-Kuopio suunnitelmien ajantasaistamista yhteisenä liikennekäytävän kehittämisselvityksenä.

Kehittämisstrategia

Kehittämisstrategian laatiminen on edellyttänyt arvovalintoja, priorisointia ja painotuksien asettamista, sillä kaikkia toivottavia asioita ei voida saavuttaa samalla kertaa. Liikennejärjestelmän rahoituksen niukkuus edellyttää paitsi toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden jatkuvaa parantamista myös eri kulkumuotojen välisen työnjaon selkeyttämistä ja yhteistyön lisäämistä. Seudun liikennejärjestelmän kehittämiseksi on muodostettu tältä pohjalta tavoitteellinen kehittämisstrategia, jossa on kuvattu seudun liikennejärjestelmätyön painopistealueet ja toimintatavat. Painopistealueiden muodostamisen painotuksina ovat ihmisten arjen liikkuminen sekä seudun elinkeinoelämän kehittyminen ja kilpailukyky.

1. Turvalliset ja sujuvat arjen matkat taajamissa

Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet kohdistetaan taajamakeskustojen ja lähiliikumis ympäristöjen turvallisuuden, esteettömyyden ja viihtyisyyden sekä koulujen lähiympäristöjen ja koulureittien turvallisuuden parantamiseen. Lisäksi huomiota kiinnitetään rautatietasoristeysten turvallisuuteen. Liikennenympäristön fyysisten parantamistoimenpiteiden ohella parannetaan seudulla tehtävän liikenneturvallisuustyön vaikuttavuutta esim. työmatkaliikkuja ja keskeisiä riskiryhmiä koskien. Liikenneturvallisuustyön merkitys korostuu lähivuosina niukkojen rahoitusresurssien vuoksi.

Kevyen liikenteen olosuhteita parannetaan seudun taajamissa palvelujen saavutettavuuden kannalta edullisilla alueilla, yhdyskuntarakenteen eheyttämistä tukevissa käytävissä taajamien reuna-alueilla sekä koulureiteillä. Lisäksi parannetaan työmatkaliikkumisen sujuvuutta kevyellä liikenteellä.

Palvelujen saavutettavuutta ja työmatkaliikkumisen sujuvuutta parannetaan lisälnessä myös *joukkoliikenteellä*. Tavoitteena on, että joukkoliikenne tarjoaa henkilöautolle kilpailukykyisen vaihtoehdon lisälmen paikallisliikennealueella tapahtuvilla työ- ja asiointimatkoilla. Joukkoliikennettä kehitetään myös laajemmin koko seudulla, erityisesti kuntakeskusten välisillä kysyntää vastaavilla pendelöinti- ja opiskelumatkatyhteyksillä.

Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden ja toimimis- ja liikkumisesteisten itsenäisen liikkumisen mahdollisuuksia tuetaan liikkumisympäristöjen ja liikennepalvelujen turvallisuuden, esteettömyyden ja selkeyden parantamisella. Erityisesti liikennepalvelujen osalta varaudutaan älykkään liikenteen teknologioiden antamien mahdollisuuksien hyödyntämiseen ja kehittämiseen.

2. Liikkuminen ja kuljetukset haja-asutusalueilla

Liikennejärjestelmän kehittämisresurssien niukkuus aiheuttaa ongelmia haja-asutusalueen liikkumis- ja kuljetusolosuhteiden kehittämiseksi. Rahoitustasojen merkittävää nostoa ei ole nähtävissä.

Pientiestön hoidon ja ylläpidon seudullisen suunnittelun yhteistyötä lisätään sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kuntien välillä että kuntien kesken. Yhteistyötä lisäämällä pyritään kohdentamaan

nykyiset resurssit entistäkin tehokkaammin. Lisäksi pientiestön kelirikkohaittoja vähennetään järjestelmällisesti sekä maanteilla että yksityisteillä. Toimenpiteissä otetaan huomioon pientiestön kuormituksen lisääntyminen johtuen esim. bioenergian ja raakapuu-kuljetusten lisääntymisestä sekä maatalouden tilakojen kasvusta. Päälystetyn vähäliikenteisen tieverkon kunnan kehittämiseksi tarvittavat toimenpiteet käydään läpi pientiestön hoito- ja ylläpitosuunnittelun yhteydessä.

Palvelujen saavutettavuuden parantamiseksi esitetään haja-asutusalueen tietoliikenneyhteyksien järjestelmällistä kehittämistä sekä sähköisten palvelujen yleistymisen tukemista seudun vaikutusmahdollisuuksien antamisessa puitteissa. Lisäksi tuetaan palvelujen tuomista haja-asutusalueille.

Haja-asutusalueen kuljetusten tehostamiseksi esitetään jakelu- ja noutokuljetusten yhdistelyn käynnistämistä. *Haja-asutusalueen julkista liikennettä* pyritään kehittämään uudentyypisillä kutsujoukkoliikenteeseen perustuvilla ratkaisulla tavoitteena turvata kysyntää vastaavat asiointiyhteydet kyliltä taajamakeskuksiin kaksi kertaa viikossa. Lisäksi *yksityistieverkon päivittäinen liikennöitävyys* pyritään varmistamaan avustuksia suuntaamalla. Kuntien välisen yhteistyön lisääminen yksityistieasioissa on tärkeää.

3. Seudun elinkeinoelämän logististen järjestelmien kehittäminen

Aluelogistiikkaa esitetään kehitettäväksi laajassa yhteistyössä teollisuuden, kaupan ja kuljetuselinkeinojen toimintaedellytysten parantamiseksi, alueen vetovoiman kasvattamiseksi uudelle liiketoiminnalle sekä kestäväen kehityksen tukemiseksi. *Alueellista lo-*

gistiikkayhteistyötä kehitetään logistiikkatoimintojen ja kuljetusten optimoimiseksi sekä teollisuuden ja logistiikkayritysten toimintaedellytysten parantamiseksi. Uusia ja kasvavia elinkeinoelämän aloja tuetaan liikennejärjestelmän kehittämisen keinoin.

Seudun terminaaliverkoston osalta esitetään mm. raakapuuterminaalien ja kuormauspaikkojen sekä vesistöalueen lastauslaiturien ja niiden maanteyhteyksien kehittämistä. Lisäksi *kuntien ja myös muiden julkisten organisaatioiden hankintayhteistyötä* tulee kehittää. *Taajamakeskustoissa tapahtuvan jakeluliikenteen* sujuvuuden parantamiseksi esitetään taajamien keskeisten jakeluliikennereittien määrittämistä, reittien talvihoidon tehostamista sekä reiteillä tarvittavien pienten parantamistoimenpiteiden toteuttamista. Lisäksi *pääteiden ja -ratojen kehittämisellä* tuetaan elinkeinoelämän kilpailukykyä ja seudun saavutettavuutta. Kuljetusten kannalta on tärkeää edistää valtatie 5 ja kantatie 77 parantamishankkeita. Lisäksi Savonradan kantavuuden parantaminen, Iisalmen kolmioraidehankkeen toteuttaminen, Iisalmi-Ylivieskaradan sähköistäminen, kantavuuden parantaminen ja terminaalialueiden kehittäminen sekä vesiliikenteen kilpailukykyyn pitkäjänteinen kehittäminen ovat tärkeitä mm. kuljetusten kustannustehokkuuden parantamiseksi.

4. Alueen sisäisen ja ulkoisen saavutettavuuden parantaminen

Seudun sisäisen saavutettavuuden, erityisesti kuntakeskusten välisten yhteyksien kehittäminen on tarpeen kuntien välisen yhteistyön tiivistyessä ja pendelöinti-liikenteen lisääntyessä. Kehittämistoimenpiteet kohdistetaan erityisesti liikennepalvelujen kehittämiseen sekä kuntakeskusten välisten tieyhteyksien pienten liikenneturvallisuustoimenpiteiden toteuttamiseen.

Joukkoliikenteellä tapahtuvan päivittäisen työssäkäynnin tulisi olla mahdollista keskeisillä pendelöintisuunnilla. Keskeisimmät tarpeet ovat valtatie 5 suuntaisella akselilla Iisalmi-Lapinlahti-Kuopio sekä Iisalimesta Kiuruvedelle, Sonkajärvelle, Vieremälle, Pielavedelle sekä Keiteleelle suuntautuvilla yhteyksillä. Työsuhdematkalipun houkuttelevuuden kehittäminen on tärkeä osa joukkoliikenteen kehittämistä. Myös päivittäiset opiskelumatkayhteydet tulee jatkossakin turvata kysynnän mukaan kuntakeskusten välisissä yhteyksissä. Seudulla tulisi hyödyntää lisäksi raideliikenteen antamia mahdollisuuksia erityisesti työmatkaliikettä koskien.

Iisalmen ja kuntakeskusten välisiä sekä valtatieltä 5 kuntakeskukseen eroavia tieyhteyksiä tulee kehittää tarpeiden pohjalta lähtökohtaisesti pienin liikenneturvallisuustoimenpitein. Tarvetta on erityisesti maantien 582 (Lapinlahti-Varpaisjärvi) ja maantien 563 (Iisalmi-Pielavesi) parantamiseen.

Seudun ulkoisen saavutettavuuden parantamiseksi on tärkeää kehittää sekä päätie- ja ratayhteyksiä että liikennepalveluja. Seutu ei pysty omilla päätöksillään käynnistämään suuria tie- ja ratahankkeita; tärkeää on kuitenkin edistää hankkeita yhdessä maakuntaliiton ja muiden toimijoiden kanssa. Myös vesiliikenteen kehittäminen luo osaltaan mahdollisuuksia seudun kehittymiselle. Kuopion läheisyys vaikuttaa kokonaisuutena merkittävästi seudun saavutettavuuden kehittämistarpeisiin.

Keskeisimmät kehittämistarpeet kohdistuvat kokonaisuutena valtatie 5 ja Savonradan sekä poikittaisten tie- ja ratayhteyksien kehittämiseen sekä joukkoliikenteen kehittämiseen, erityisesti Savonradan junayhteyksien nopeuttamiseen, rautatie- ja lentoliikenteen liityntäliikenteeseen sekä myös poikittaisiin kysyntää vastaaviin joukkoliikennesyhteyksiin. Tavoitteeksi asetetaan myös henkilöautolle kilpailukykyisten joukkoliikennesyhteyksien tarjoaminen valtatiehen 5 tukeutuvan liikenteen osalta.

5. Seudullisen liikennejärjestelmätöön kehittäminen

Seudun liikennejärjestelmä- ja edunvalvontayhteistyön kehittämiseksi ja organisoimiseksi perustetaan seudullinen eri organisaatioiden asiantuntijoista koostuva *seudun liikennejärjestelmätyöryhmä*. Työryhmä toimii seudullisena liikenneasiantuntijana ja päätöksentekijöille asioita valmistelevana seudullisena yhteistyöorganisaationa. Työryhmän johdolla kehitetään liikenteen eri osa-alueita, mm. liikenneturvallisuutta ja esteettömyyttä, joukkoliikennettä, tiestön hoitoa ja ylläpitoa sekä yksityistieasioita koskevaa seudullista yhteistyötä. Tärkeää on ottaa huomioon myös seudun SOTE-yhteistyön lisääntymisen aiheuttamat liikkumistarpeiden muutokset ja kytkeä sosiaali- ja terveystieteiden kuljetusten suunnittelu muiden henkilökuljetusten suunnitteluun.

Maankäytön ja liikenteen suunnittelun seudullista yhteistyötä ja yhteensovittamista esitetään kehitettäväksi sekä seudullisen yhteistyön organisointia kehittämällä että mm. seudullisen rakennemallityön laatimisella. *Päätöksenteko* tulee kytkeä myös selvästi nykyistä paremmin liikennejärjestelmäsuunnitteluun ja -työhön, jotta sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin vahvistuu.

